

*Uitnodiging tot ondertekening
Nationaal Convenant Gemeenschapskracht*

*Uitkomst
Tweede Nationale Dialoog Gemeenschapskracht
d.d. 30 maart 2019*

Gemeenschapskracht

Gemeenschapskracht is de positieve energie die vrijkomt als mensen elkaar helpen om hun doelen te bereiken door middelen te delen. Gemeenschapskracht maakt een buurt, wijk of dorp tot een volwaardige en bloeiende gemeenschap.

Waarom een convenant?

In Nederland maken we ons zorgen over de duurzaamheid van onze gezondheidszorg. De betaalbaarheid en toegankelijkheid van onze zorg staat onder druk. Door de toename van chronische ziekten en de vergrijzing wordt de vraag naar zorg steeds groter. Bovendien is sprake van een gebrek aan gekwalificeerd zorgpersoneel en raakt de balans tussen het aanbod en de vraag naar mantelzorg zoek.

Dit alles vormt inmiddels een breed erkende 'maatschappelijke uitdaging'. In het aangaan van deze uitdaging worden vooralsnog oplossingen gezocht in pilots en proeftuinen rond zelfregie, bevordering van een gezonde leefstijl, *De Juiste Zorg op de Juiste Plek*, respijtzorg voor mantelzorgers, eHealth toepassingen, technologie en ondersteund zelfstandig wonen. Maar de vraag is of dit voldoende soelaas biedt. Want behalve de eerdere genoemde ontwikkelingen hebben we ook te maken met een enorm complex en peperduur zorgstelsel, dat bepaald niet meewerkt: dichtgeregeld met protocollen, verdeeld in silo's met bureaucratische systemen, met verregaande medicalisering en professionalisering van huis-tuin-en-keuken ondersteuning en doorspekt met perverse prikkels. Bovendien zijn organisaties in de zorg, zowel de inkopende als de uitvoerende partijen, groot en virtueel geworden en vervreemd geraakt van de dagelijkse leefwereld van bewoners van dorpen, buurten en wijken.

In reactie daarop is er de afgelopen jaren een ware vloedgolf ontstaan van bewonersinitiatieven en -collectieven (hierna '**Collectieven**') die zelf de regie over welzijn, gezondheid en zorg in hun gemeenschap willen overnemen. Collectieven lopen in de praktijk - dat is al vele malen onderzocht - echter tegen barrières aan, waardoor hun bijdrage aan de genoemde maatschappelijke uitdagingen belemmerd wordt:

- Collectieven hebben geen gelijkwaardige positie. Het hele systeem is ingericht voor grote organisaties die - op papier - aan bureaucratische eisen kunnen voldoen.
- Collectieven worden structureel uitgesloten van beleids- en uitvoeringsprocessen. Hierdoor krijgen actieve bewoners geen toegang tot noodzakelijke kennis, geldstromen en netwerken.
- Er is geen passende wet- en regelgeving en te weinig onafhankelijke ondersteuning voor Collectieven.

De aandacht voor Collectieven is groeiende, maar oplossingen voor genoemde belemmeringen laten lang op zich wachten. Kwetsbare bewoners en hun mantelzorgers betalen de rekening, de sociale cohesie in Gemeenschappen staat onder druk.

Door ondertekening van dit Nationaal Convenant Gemeenschapskracht op het gebied van zorg en welzijn geven partijen aan tot concrete afspraken te willen komen tussen bewoners-collectieven en centrale en lokale overheden, zorgverzekeraars, zorgaanbieders en andere steunpartijen.

Het doel is *een ware kanteling van zorg en welzijn met een nadrukkelijke focus op de leefomgeving van burgers: MENSELIJK, DICHTBIJ, GOEDKOPER EN BETER.*

Nationaal Convenant Gemeenschapskracht

1. De sociale leefomgeving in een dorp, buurt of wijk (hierna 'Gemeenschap') is net zo belangrijk als de fysieke infrastructuur ervan. Het belang van betekenisvolle sociale contacten tussen bewoners van alle generaties kan nauwelijks worden overschat. **Daarom zijn er in elke Gemeenschap fysieke en digitale ontmoetingsplekken.**
2. Voor het oplossen van de huidige maatschappelijke uitdagingen (gezondheid/preventie, zorg, energie, wonen en andere) zijn bewoners van vitaal belang - zij kennen hun omgeving het best en zijn daardoor in staat om te beoordelen wat in hun Gemeenschap nodig en haalbaar is. Bovendien richten zij zich op gelijke kansen voor iedereen binnen de Gemeenschap. **Bewonerscollectieven worden als volwaardige gespreks- en samenwerkingspartners betrokken bij de aanpak van maatschappelijke uitdagingen.**
3. Bij het organiseren van ondersteuning, zorg, participatie en wonen in een Gemeenschap zijn de eigen kracht en talenten van bewoners van groot belang. De kernvraag is steeds: wat wil de Gemeenschap zelf en wat zeggen bewoners voor het realiseren van een oplossing nodig te hebben? **De prioriteiten van bewoners voor hun leefomgeving zijn leidend bij de keuzes die worden gemaakt.**
4. Voor het bieden van oplossingen voor hun Gemeenschap krijgen bewoners nog onvoldoende ruimte. **Bewoners die verantwoordelijkheid willen dragen voor hun Gemeenschap worden hiertoe in staat gesteld door ze zeggenschap en voldoende middelen te geven.**
5. Bewoners zijn doorgaans prima in staat om het beheer en toegang tot relevante informatie over hun Gemeenschap zelf te organiseren. **Bewoners krijgen laagdrempelig (online en fysiek) toegang tot alle relevante informatie over hun Gemeenschap.**
6. Bij elke euro die in een Gemeenschap wordt geïnvesteerd dient de vraag te worden gesteld: zijn de bewoners van die Gemeenschap bij machte om zelf de – duurzame – regie en implementatie van die investering voor hun rekening te nemen? Kortom, **besteed het werk zoveel mogelijk uit aan de Gemeenschap zelf.**
7. Bij het bepalen van inkoopcriteria en -proces en voor diensten die aan de Gemeenschap worden verleend, worden de bewoners actief betrokken, zodat zij kunnen bepalen wat belangrijk is en een eerlijke kans krijgen om mee te dingen. **Bij diensten voor de Gemeenschap is maatschappelijk aanbesteden na consultatie van bewoners de norm.**
8. In Gemeenschappen waar een Collectief is dient dit voor systeempartijen te fungeren als primair aanspreekpunt. **Het Collectief is een volwaardige partner voor de lokale overheid en andere systeempartijen.**
9. Coördinatie van zorg-, ondersteunings- en welzijnsdiensten (zowel formeel als informeel) dient zoveel mogelijk door en vanuit de Gemeenschap zelf te gebeuren. **Elke Gemeenschap krijgt de beschikking over een dorps- of wijkondersteuner.**
10. **Voor levenslang leren van bewoners en hun Gemeenschappen worden 'buurtacademies' opgericht.** Medewerkers van gemeenten, zorg- en welzijnsinstellingen worden deels nageschoold via deze buurtacademies.
11. Nederland krijgt een Wet Gemeenschapskracht. **De Wet Gemeenschapskracht geeft Collectieven de ruimte om zelf hun leefomgeving in te richten.**

Vier Landelijke actielijnen

Wat de opstellers betreft mag en kan het niet bij mooie woorden en intenties blijven. Bij een Nationaal Convenant Gemeenschapskracht horen dan ook deze 4 actielijnen:

Actielijn 1 Academie Gemeenschapskracht	Actielijn 2 Wijkcoöperaties en lokale ondersteuning	Actielijn 3 Maatschappelijke Business Case Sociale Wijkinfrastructuur	Actielijn 4 Wet Gemeenschapskracht
<p>Doel: faciliteren van 'levenslang leren' voor en door bewoners. Mede gelet op de digitalisering van de samenleving moeten burgers van de nieuwste inzichten en mogelijkheden kunnen kennismaken en daaraan meedoen.</p>	<p>Doel: doorontwikkeling Collectieven naar 'wijkcoöperaties' die onderhandelings- en contractpartners worden voor lokale overheden, zorgverzekeraars en andere partners. Die wijkcoöperaties kunnen beroep doen op breed ondersteuningsnetwerk.</p>	<p>Doel: Een gestructureerde kosten-baten afweging van alles wat bij een sociale wijkinfrastructuur komt kijken. Bij het in beeld brengen van de impact komen het economische én het maatschappelijke nut samen.</p>	<p>Doel: Het decentraliseren van verantwoordelijkheden naar Gemeenschappen wordt separaat geregeld. De overheid dient immers dienstbaar te zijn aan de samenleving.</p>
<p>Praktijkvoorbeelden</p>	<p>Praktijkvoorbeelden</p>	<p>Praktijkvoorbeelden</p>	<p>Praktijkvoorbeelden</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Buurtacademie in Apeldoorn Zuid die o.a. buurtassistenten traint • Wijkinformatiepunt Utrecht Oost dat alle bewoners informeert en buurtbijeenkomsten organiseert. • Veel buurtacademies in Drenthe voor educatie (taal, gezondheid etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Shared Service Centrum 'Praktische Zaken' in Arnhem • Brabant Outcomes Fund is een vorm van resultaat-financiering • Coöperatie Koepel Zorgcoöperaties Zuid-Nederland (voor inkoop van zorg) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgcoöperatie Austerlitz zorgt • Coöperatie Klooster&Buren • Zorgcoöperatie Hoogeloon <p>Deze koplopers hebben structurele middelen voor o.a. verbindende dorps-ondersteuner, zorgteams en (mantel)zorgwoningen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Buurt- en wijkontmoetingscentra (zoals Krachtstation Kanaleneiland) in eigendom. • De Schotse Community Empowerment Act uit 2015 die verantwoordelijkheden voor gemeenschappen regelt.
<p>Partners: Collectieven samen met kennis- en onderwijsinstellingen</p>	<p>Partners: Collectieven samen met gemeenten en provincies</p>	<p>Partners: Collectieven samen met gemeente, zorgverzekeraar en aanbieders.</p>	<p>Partners: Collectieven samen met lokale en landelijke politici resp. overheid</p>
<p>Resultaat in 2025</p>	<p>Resultaat in 2025</p>	<p>Resultaat in 2025</p>	<p>Resultaat in 2025</p>
<p>500 Buurtacademies</p>	<p>500WIJKCOÖPERATIES</p>	<p>MBC en rekenmodule 1.000 keer ingezet</p>	<p>Wet Gemeenschapskracht</p>